

II KONGRES TOWARZYSTW NAUKOWYCH

II CONGRESS OF SCIENTIFIC SOCIETIES

W dniach 14-15 września 2018 roku odbył się II Kongres Towarzystw Naukowych organizowany przez: Radę Towarzystw Naukowych Polskiej Akademii Nauk, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Polską Akademię Umiejętności i Towarzystwo Naukowe Płockie. Rada Towarzystw Naukowych PAN wraz ze współorganizatorami podjęli po raz drugi inicjatywę zmierzającą do zachowanie rangi i uprządkowania instytucjonalnego, społecznego ruchu naukowego. W bieżącym roku Kongres miał szczególny charakter, ponieważ nawiązał do 100-lecia uzyskania niepodległości Polski – stąd jego tytuł: *Rola towarzystw naukowych w rozwoju świadomości obywatelskiej i kulturowej*. Uczestnikami ze strony Polskiego Towarzystwa Geofizycznego byli: doc. dr Alfred Dubicki, prof. dr hab. Rajmund Przybylak i dr Jerzy Szkutnicki.

W wydarzeniu wzięli udział liczni przedstawiciele kilkuset towarzystw i organizacji naukowych działających w Polsce. Wygłoszono trzydzieści dziewięć referatów – dziesięć w sesjach plenarnych i dwadzieścia dziewięć w sesjach problemowych. Podejmowana problematyka była tak różnorodna, jak zróżnicowany jest społeczny ruch naukowy. W sesjach plenarnych dominowały zagadnienia ogólne dotyczące społecznego ruchu naukowego – jego celów, osiągnięć, warunkowań i miejsca w sferze badawczej w Polsce. Charakter kongresu wymownie oddał referat wygłoszony przez prof. dr. hab. Andrzeja Białasa – *Towarzystwa naukowe jako skarb narodowy*. W kolejnych wystąpieniach powtarzały się opinie, że towarzystwa i stowarzyszenia stanowią wielki potencjał naukowy i mogą być platformą jednoczącą ośrodki badawcze wyższych uczelni, instytutów PAN i instytutów resortowych.

W sesjach problemowych wygłaszano referaty z dziedzin: humanistycznych, technicznych, nauk ścisłych, przyrodniczych, medycznych, prawnych, ekonomicznych. Wśród nich znalazł się m.in. referat Polskiego Towarzystwa Geograficznego, które obchodziło niedawno 100-lecie swojej działalności, na temat aktualnie podejmowanej problematyki społeczno-gospodarczej. Towarzystwo

Geomorfologiczne w swoim wystąpieniu dużo uwagi poświęciło grantom badawczym i współpracy międzynarodowej. Stowarzyszenie Hydrologów Polskich przedstawiło swoje cele i zamierzenia w przyszłości. Przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Astronomicznego wyraził niepokój, że dziedzina astronomii nie znalazła należytego uznania w aktualnych programach reformy nauki. W wielu wystąpieniach zwrócono uwagę na problemy finansowe polskich towarzystw, zaznaczając że większe pole manewru mają te organizacje, które mogą wykonywać różne prace eksperckie, a także towarzystwa regionalne mogące zabiegać o wsparcie władz samorządowych. Jako przykład niech posłuży interesujący referat prof. dr hab. Julii Dziwoki *Miasto i region w badaniach Częstochowskiego Towarzystwa Naukowego*, który potwierdził, że szerokie spektrum badawcze towarzystwa – przyrodnicze, gospodarcze, kulturalne, historyczne – daje podstawę do prowadzenia działalności o wymiernych korzyściach zarówno naukowych, jak i finansowych.

Referat *Wkład Polskiego Towarzystwa Geofizycznego w upowszechnianiu nauk o Ziemi i kształtowaniu świadomości* wygłosił A. Dubicki, który był jego głównym autorem we współpracy z U. Kossowską-Cezak, R. Przybylakiem i J. Szkutnickim. Wystąpienie było dobrze przygotowane i odpowiadało założeniom Kongresu. Przedstawiono w nim postacie wybranych polskich geofizyków, którzy w trudnych warunkach niewoli, a następnie w okresie odbudowy państwa wnieśli wielki wkład w rozwój nauk geofizycznych oraz upowszechniali polskie osiągnięcia naukowe na arenie międzynarodowej. Byli to uczeni o światowej sławie; spośród

Fot. 1. Alfred Dubicki w trakcie wygłaszania referatu, siedziba Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Poznań, 15 września 2018 roku [fot. R. Przybylak]
Photo 1. Alfred Dubicki during the presentation, the seat of The Poznań Society for the Advancement of Arts and Sciences, Poznań, 15 September 2018 [photo: R. Przybylak]

wielu, w referacie wymieniono: M.P. Rudzkiego, E. Romera, H.B. Arctowskiego, A.B. Dobrowolskiego i E. Stenza. W drugiej części referatu przedstawiono działalność i osiągnięcia Polskiego Towarzystwa Geofizycznego od początków jego istnienia, tj. 1947 roku, w tym cały dorobek w zakresie publikacji i upowszechniania wiedzy. Omówiono również wszelkie napotkane trudności, a zwłaszcza bardzo trudny okres transformacji ustrojowej kraju. Wystąpienie charakteryzowało się znajomością przedmiotu i wygłoszone zostało z dużą atencją ze strony A. Dubickiego, który był prezesem Towarzystwa przez niemal połowę okresu jego działania. Referat ukaże się w zbiorowej publikacji podsumowującej Kongres.

Obrady II Kongresu Towarzystw Naukowych zakończyły się uchwałą skierowaną do najważniejszych organów administracji kraju. W dokumencie tym wskazano na historyczną rolę towarzystw naukowych w okresie zaborów i w dziejach niepodległego państwa polskiego oraz podkreślono ich znaczenie dla współczesnej nauki polskiej i życia publicznego – stąd konkluzja, że towarzystwa powinny być wyraźnie umocowane w systemie prawnym naszego kraju. Ponadto uchwała uzasadnia konieczność zmiany polityki państwa w stosunku do społecznego ruchu naukowego. Mamy nadzieję, że apel II Kongresu Towarzystw Naukowych spowoduje oczekiwaną reakcję władz kraju.

Jerzy Szkutnicki